

Kruispunt

Op het snijvlak van zorg en verlies

'Life Crossroads'
Schilderij: John Matlock

25 oktober 2003. Ik loop naar boven en ga naar haar kamer. Om te kijken of alles goed is. Het is een gewoonte geworden sinds ik haar op 7-jarige leeftijd in coma heb gevonden door encefalitis (hersenenontsteking). Het is rond kwart voor een 's nachts. Zodra ik naar binnen ga weet ik dat het niet goed is...

Liesbeth Ploeg

Monique Manders.
Foto: Ronald Lubbers

Auteurs: Monique Manders (www.praktijk-leefkunst.nl) en Liesbeth Ploeg-van den Heuvel (www.verliesadvies.nl)

Al snel nadat Monique constateert dat er iets heel erg mis is met Ivet, haar dochter, begint ze met reanimeren en worden huisarts en 112 gebeld. In het holst van de nacht komt snel een ambulance ter plaatse; een tweede volgt kort daarna. Beiden worden buiten in de straat opgewacht door de oudste broer van Ivet, 18 jaar. Monique is die avond alleen thuis met haar vier kinderen, haar man is in die periode werkzaam in het buitenland. De twee jongste zoons van Monique zijn dan 9 en 15 jaar oud. Twaalf jaar geleden

overlijdt in die nacht Ivet, 16 jaar oud, als doodsoorzaak wordt later een vermoeden van Sudden Unexpected Death in Epilepsy (SUDEP) uitgesproken door de behandelend neuroloog.

Bijzondere verbintenis

Die avond betreden ambulancehulpverleners het huis en vechten ze, samen met Monique, voor het leven van Ivet. Het is tevergeefs. Zoals twee van de aanwezige hulpverleners het later verwoordden: "Wat we ook probeerden, je keek zelfs niet even om, wij konden je niet meer bereiken, ook wij moesten je laten gaan...". Op die avond, op dit kruispunt van leven en dood, van kort ontmoeten en intens verdriet is er een bijzondere verbintenis ontstaan tussen Monique en de ambulancehulpverleners. Deze band is er nog steeds, tot op de dag van vandaag. Een van die ambulancehulpverleners was Ronald Krumeich, nu Regionaal Opleidingscoördinator van RAV Gelderland Midden. In 2013 neemt Monique weer contact op met Ronald, omdat ze sterk het gevoel heeft dat ze op

Ivet, 16 jaar...

een punt is aanbeland dat ze iets terug kan geven aan de hulpverleners. Ze kan nu laten weten hoe belangrijk de manier is geweest waarop de hulpverleners haar en haar gezin hebben geholpen. Dat het vertrouwen en het nabij durven zijn op dit intieme, cruciale punt van verlies heilzaam is geweest voor de rouw die volgde.

Verliesdeskundige

In het contact met Ronald is daar meteen weer die vertrouwelijkheid als herinneringen aan die nacht in oktober. Inmiddels heeft Monique haar leven een eigen wending gegeven. Na veel studie en doorzettingsvermogen is ze nu verliesdeskundige en kan ze anderen bij verlies en rouw tot grote steun zijn. Vanuit Ronald's functie leidt dit tot de vraag of zij haar verhaal en ervaringen rondom het overlijden van haar dochter met een grotere groep binnen de ambulancedienst wil delen. Dat doet ze. In een vijftal lezingen vertelt ze haar verhaal aan zo'n 150 medewerkers uit Veiligheids en Gezondheidsregio Gelderland Midden. Ze vertelt het als moeder en kan inmiddels ook als verliesdeskundige naar haar eigen verlies en rouw kijken. Maar ze vertelt het ook als een nabestaande die ontzettend dankbaar is voor de respectvolle wijze waarop er destijds in haar huis is omgegaan met haar dochter, met haar zonen en met haarzelf.

De lezingen maken veel los bij de toehoorders. De persoonlijke en verdiepende wijze waarop Monique haar ervaring kan delen komt dichtbij en raakt. Het raakt aan het medeleven, aan eigen ervaringen tijdens werkzaamheden en aan persoonlijke ervaringen. Ook raakt het aan het gevoel van onzekerheid

Ronald Krumeich,
ROCRAV
Gelderland
Midden

en het "niet weten" hoe je bij zo'n groot verlies ook kunt zorgen voor familie en nabestaanden.

Vanuit deze onrust komt er weer een vraag van Ronald en de manager van VGGM: "Zou het niet geweldig zijn om hier een scholingsdag voor te ontwikkelen? Om onze medewerkers meer inzicht en handvatten te bieden?" Het is duidelijk: er is behoefte aan meer kennis en inzicht over hoe je als hulpverlener een rol kan spelen bij verlies na het verlenen van acute zorg.

Ontwikkelen scholing

Dit is het moment waarop de samenwerking tussen Monique Manders en Liesbeth Ploeg begonnen is. Zij kennen elkaar van de post-HBO opleiding "Omgaan met verlies" die opleidt tot rouw- en verliesbegeleider. "Beiden delen wij de passie voor dit onderwerp en weten we hoe belangrijk het is dat er openlijk gesproken kan worden over verdriet, verlies en rouw." De training krijgt vorm en een naam: "Omgaan met rouw en verlies in de hulpverlening". Uitgangspunt is en blijft het verlenen van acute zorg, maar er wordt stilgestaan bij het kruispunt van zorg en verlies. Er wordt gebruik gemaakt van een model, de verliescirkel. Deze verliescirkel brengt helder de stappen in kaart waar hulpverleners mee te maken krijgen rondom hulpverlening en verlies: het maken van contact, hechten en verbinden (in overdrachtelijke zin), afscheid nemen, rouwen en betekenis geven. Stappen waar hulpverleners in contact met de patiënt en naasten in meer of mindere mate een belangrijke zorgrol kunnen

hebben. Het programma is gevarieerd; theorie vanuit de psychologie en verlieskunde wordt afgewisseld met praktische oefeningen. Overigens verliezen mensen niet alleen door de dood, ook bij poging tot zelfmoord, ernstig letsel, verminking of bedreigende aandoeningen kunnen mensen het vertrouwen in hun eigen lichaam verliezen en soms hun toekomstperspectief.

Het blijkt dat het een meerwaarde heeft om eigen ervaringen rondom dit gevoelige onderwerp met collega's te delen. Om gezamenlijk stil te staan bij de grote schokbeleving van patiënten, familie en nabestaanden en om na te denken over de eigen bijdrage en verantwoordelijkheden. Een treffende quote van een van de deelnemers: "Dit gaat eigenlijk verder dan ons technische handelen, dit gaat ook over zorg die wij kunnen verlenen".

Training: handreiking en inzicht

Hulpverleners streven er in deze situaties altijd naar om een balans te bereiken en te behouden tussen professionele afstand en menselijke nabijheid. Onderzoek wijst echter uit dat er een verband is tussen gebrek aan kennis bij verpleegkundigen over rouw en verlies en de onzekerheid over het omgaan met patiënten, familie en nabestaanden. Deze onzekerheid kan helaas leiden tot het vermijden van een persoonlijk benadering of gesprek en dit is van invloed op de rouw die nog volgt. Dit laatste aspect is onbekend bij veel hulpverleners. Het doel van de training is om hierover meer handreikingen en inzicht te bieden om zo een bijdrage te kunnen leveren aan de professionele competenties van de deelnemers. Om daarmee uiteindelijk een nog betere zorg te kunnen verlenen aan patiënten en nabestaanden.

De training "Omgaan met verlies en rouw in de hulpverlening" is toegankelijk via de site van de V&VN voor alle ambulancemedewerkers, centralisten en chauffeurs. De training is met 6 punten geaccrediteerd met een extra accreditatie deskundigheidsgebied ambulancezorg. De training is ook geschikt voor IC- en SEH-verpleegkundigen.